

Українська мова і література

Передплатний
індекс 68838

№ 10, 2019

в школах України

Компетентнісний підхід до навчання
синтаксису в умовах нової української школи

Рецепція «Енеїди» Івана Котляревського:
інтерпретація Валерія Шевчука

Г. Тютюнник. «Климко».
Морально-етичні уроки доброти,
чуйності, милосердя, турботи про рідних
Українська література, 7 клас

Дидактичний матеріал з теми
«Повторення, узагальнення й поглиблення
вивченого. Звертання, вставні слова,
однорідні члени речення в простому реченні»
(за творами Василя Сухомлинського)
Українська мова, 6 клас

ДЕТАЛЬНІШЕ НА REDPRESA.UA

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

Українська мова і література в школах України

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ

№ 10 (197) ЖОВТЕНЬ 2019

Видається з 1999 року. До січня 2012 р. журнал виходив під назвою «Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах». До січня 2014 р. журнал виходив під назвою «Українська мова й література в сучасній школі»

Внесено до Переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора педагогічних наук, затвердженого Постановою Президії ВАК України від 22.12.2010 р. № 1 – 05/8

Свідчення про державну реєстрацію: серія KB № 20009 – 9809 Р від 25. 06. 2013 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДІВП ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Головний редактор – Станіслав Караман, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови
Інституту філології, Київський університет імені Бориса Грінченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Алла Архангельська, доктор філологічних наук, професор кафедри славістики Університету ім. Ф. Палацького (Чеська Республіка)

Зінаїда Бакум, доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Криворізький національний університет» (Україна)

Микола Барахтян, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна)

Алла Богуш, академік НАПН України, професор, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Україна)

Олена Бондарева, доктор філологічних наук, професор, проректор з розвитку лідерства Київського університету імені Бориса Грінченка (Україна)

Юрій Бондаренко, доктор педагогічних наук, професор, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Анатолій Висоцький, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна)

Ніна Голуб, доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогіки НАПН України (Україна)

Катерина Городенська, доктор філологічних наук, професор, Інститут української мови НАН України (Україна)

Олена Горошкіна, доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Марія Греб, доктор педагогічних наук, професор, Бердянський державний педагогічний університет (Україна)

Анатолій Гуляк, доктор філологічних наук, професор, Інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Ремзі Девлетов, доктор педагогічних наук, професор, Ардаханський університет (Республіка Туреччина)

Наталія Дика, завідувач кафедри методики мов і літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Наталія Діденко, кандидат педагогічних наук, викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка (Україна)

Олена Єременко, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту філології, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Лідія Кавун, доктор філологічних наук, професор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (Україна)

Ольга Колупь, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор з науково-навчальної роботи, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Україна)

Тетяна Космеда, доктор філологічних наук, професор, Познанський університет імені Адама Міцкевича (Республіка Польща)

Галина Корицька, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філософії

та суспільно-гуманітарних дисциплін, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ЗОР (Україна)

Олена Котусенко, головний спеціаліст МОН України з питань викладання української мови та літератури і світової літератури (Україна)

Оксана Кучерук, доктор педагогічних наук, професор кафедри світової літератури та методик викладання філологічних дисциплін ННІ філології та журналістики, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна)

Лідія Мамчур, доктор педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна)

Людмила Овсієнко, доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови Інституту філології, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Віктор Огнев'юк, академік НАПН України, професор, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка (Україна)

Сергій Омельчук, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Херсонський державний університет (Україна)

Марія Пентиліук, доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет (Україна)

Ірина Приліпко, доктор філологічних наук, доцент, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (Україна)

Володимир Різун, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Олександра Савченко, академік НАПН України, професор, Інститут педагогіки НАПН України (Україна)

Григорій Семенюк, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Василь Нудний, заступник директора з навчально-організаційної діяльності комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені В. Сухомлинського» (Україна)

Ольга Слоновьська, кандидат педагогічних наук, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)

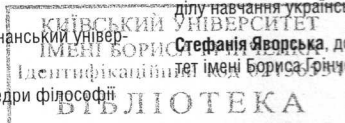
Микола Степаненко, доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Україна)

Олександр Стишов, доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет «Острозька академія» (Україна)

Таміла Яценко, доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України

Стефанія Яворська, доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

© «Українська мова і література в школах України», 2019

© Видавництво «Педагогічна преса», 2019

НАУКА-ШКОЛІ: МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Іван ХОМ'ЯК, Альона САМСОНЮК
Компетентнісний підхід до навчання синтаксису в умовах нової української школи

3

НАУКА-ШКОЛІ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ РОЗВІДКИ

Світлана ЖИЛА
Рецепція «Енеїди» Івана Котляревського: інтерпретація Валерія Шевчука

7

СУЧАСНА ПОЕЗІЯ

Марина ДАЦЕНКО
Хмари в небі не танцюють

10

НАУКА-ШКОЛІ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ РОЗВІДКИ

Юрій БОНДАРЕНКО
Словесно-образний аналіз літературного твору в школі: вищий рівень застосування

11

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПОШУКИ УЧНІВ І СТУДЕНТІВ

Яна ГРИЦАЙ
Змістова наповненість особових займенників у збірці «Річка Геракліта» Л. Костенко

16

ГОТУЄМОСЬ ДО ЗНО

Тетяна СТЕФАНОВИЧ
Серія тестових завдань з теорії літератури для 7 класу

18

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛІВІ-СЛОВЕСНИКУ

Л. ВІДМИШ, В. БАТЕЧКО, Н. ПАЗІЙ, С. ОНИЩУК
Комплексні завдання для вивчення української мови
Українська мова, 5 клас

23

МЕТОДИЧНА МАЙСТЕРНЯ СЛОВЕСНИКА

Тетяна ЯРОШЕНКО, Ольга СЛІДЕНКО
Євген Гуцало. Про письменника. Турбота про світ природи – неодмінна риса гуманної, гідної поведінки особистості (за оповіданням «Лось»)
Українська література, 5 клас

25

Тетяна ІВАНЦОВА
Г. Тютюнник. «Климко». Морально-етичні уроки доброти, чуйності, милосердя, турботи про рідних
Українська література, 7 клас

28

Олена ГОЛИК

Фрески про любов, або велика драма війни.
О. Гончар. «Модри Камень»

31

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ І НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА**Алла НЕШКРЕБА**

Дидактичний матеріал за творами В. О. Сухомлинського
Українська мова, 5 клас

35

Лариса ЯЦЕНКО

Дидактичний матеріал з теми «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого. Звертання, вставні слова, однорідні члени речення в простому реченні» (за творами Василя Сухомлинського)
Українська мова, 6 клас

37

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ

Тетяна Ярошенко, Лариса ЗОНІК
Анатолій Бортняк. Життєвий і творчий шлях
Українська література, 9 клас

41

УРОК БЕЗ ДЗВІНКА НА ПЕРЕРВУ...

Сергій ТИХОЛОЗ
Роздуми вчителя

46

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ**Тетяна КАЧАК**

«Самійло» Ярослава Яріша: репрезентація традиції історичної прози для юних читачів

52

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ**Артур Себастьян БРАЦКІ**

Українська мова в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси

55

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА**Людмила НЕЖИВА**

Літературно-мистецьке свято «Енеїда»-фест як інтегрована форма позакласної роботи в школі

57

СУЧАСНА ПОЕЗІЯ**Анна ЗОЛОТУХІНА**

Всесвіт

62

Ігор ДИБА

Мова – спадок віків

62

Анатолій МОЙСІЄНКО

Сонети

63

УДК 373.5.015.31:852.82

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СВЯТО «ЕНЕЇДА». ФЕСТ ЯК ІНТЕГРОВАНА ФОРМА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Людмила НЕЖИВА, доцент кафедри української літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, доктор педагогічних наук

Проаналізовано методику підготовки до літературно-мистецького свята за поемою «Енеїда» І. Котляревського, обґрунтовано доцільність проведення фестивалю як інтегрованої форми позакласної роботи з української літератури в школі.

Ключові слова: позакласна робота, літературно-мистецьке свято, інтеграція, національний характер, етнографія.

Людмила НЕЖИВА. ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЕ МЕРОПРИЯТИЕ «ЭНЕИДА»-ФЕСТ КАК ИНТЕГРИРОВАННАЯ ФОРМА ВНЕКЛАССНОЙ РАБОТЫ В ШКОЛЕ

В статье анализируется методика подготовки к литературно-художественному мероприятию по поэме «Энеида» И. Котляревского, обосновывается целесообразность проведения фестиваля как интегрированной формы внеклассной работы по литературе.

Ключевые слова: внеклассная работа, литературно-художественное мероприятие, интеграция, национальный характер, этнография.

Lyudmyla NEZHUYA. LITERARY AND ARTISTIC EVENT «ENEIDA»-FEST AS AN INTEGRATED FORM OF THE EXTRACURRICULAR ACTIVITY AT SCHOOL

The article analyzes the method of preparation for literary and artistic event based on the poem «Eneida» by I. Kotliarevsky, the expediency of holding the festival as an integrating form of extracurricular activity on Ukrainian literature at school is substantiated.

Keywords: extracurricular activity, literary and artistic event, integration, national character, ethnography.

У 2018 р. виповнилося 220 років з того часу, коли вперше було надруковано «Енеїду» І. Котляревського, 2019 – святкуємо 250-річний ювілей самого автора. Будинок І. Котляревського на околиці Полтави немовби на межі українського традиційного способу життя й нового (колоніального) устрою, що навіть за зовнішніми архітектурними ознаками нагадував столицю Російської імперії, однак письменник намагався зберегти старосвітський український побут, що опинився під загрозою імперських впливів на козацький дух давнини та національної свободи. Цілком поділяємо думку В. Сарапін про те, що «полтавець Котляревський, існуючи в силовому полі світової культури Просвітництва, намагався захистити від імперських російських зазіхань рідну мову, ментальну онтологію, звичаєвість як чільні носії національної самобутності».

«Енеїда» І. Котляревського – справжня «енциклопедія української етнографії» (Д. Чижевський), де перелічені різноманітні національні страви, музичні інструменти, танці, ігри і розваги, навіть імена, а також згадані українські

народні пісні, побутові деталі, елементи одягу тощо.

Своїм художнім змістом «Енеїда» пов'язана із карнавальною культурою епохи Середньовіччя, адже в ній на стильовому рівні з одного боку гумор і сміх, а з іншого – жорстокість і злість поєднані ірраціональністю дійства та надмірною емоційністю. Традиційність у зображенні побуту троянців, одягу, їжі, напоїв, ігрові дійства – все це засоби відображення національного характеру, способу життя українців. Сучасне прочитання «Енеїди» І. Котляревського надихнуло на проведення літературно-мистецького свята, присвяченого актуалізації елементів народної культури. Доречною формою проведення свята вважаємо фестиваль, на якому демонструються українські духовні скарби, народні звичаї.

Свято «Енеїда»-фест складається з різноманітних тематичних блоків. Розпочати захід пропонуємо кращим буктрейлером, створеним учнями за текстом «Енеїди» І. Котляревського (переможців оголошеного конкурсу на кращий мультимедійний продукт визначають заздалегідь). Про-

довжити дійство доцільно інсценізацією уривка з поеми видатного полтавського письменника, а саме фрагмента зустрічі Дідони з троянцями й Енеєм (Вступна частина **«Еней був парубок моторний»**). Такий початок налаштує учасників дійства на карнавальний характер з національними рисами, що відображено у видатному творі української літератури.

Основна частина свята присвячена презентаціям українських страв (2. **«Тут їли рознії potravи, і все з полив'яних мисок»**), майстерному виконанню українських народних пісень і танців (3. **«Наша дума, наша пісня – справджені надії!»**; 4. **«Кругом дівчата танцювали в дробушках, в чоботах, в свитках»**), демонстрації національного одягу українців (5. **«Взяла очіпок грезетовий і кунтуш з усами люстровий»**), інсценізації народних ігор (6. **«Тут всяку всячину іграли, хто як і в віщо захотів»**), згаданих в *«Енеїді»* І. П. Котляревського.

Отже, підготовка до свята потребує уважного прочитання твору «золотого фонду» української класики, творчого підходу до інтерпретації художнього тексту, активізує пошукову діяльність учасників дійства. Учні повною мірою можуть виявити свої уміння співати, танцювати, готувати з рідними різноманітні українські страви, моделювати національні костюми, розвинути дослідницькі інтереси під час пошуку й опису старовинного одягу, традицій, продемонструвати творчість у підготовці буктрейлерів за текстом поеми І. Котляревського.

На завершення свята пропонуємо ще одну інсценізацію уривка *«Енеїди»* І. Котляревського – діалог Низа та Евріала (7. **«Де общее добро в упадку, забудь отца, забудь і матку, лети повинність исправлять»**). Важливим вважаємо також краєзнавчий аспект цього твору, тому активізуємо увагу учасників свята на географічних назвах та автобіографічному аспекті поеми (8. **«В Полтаві тихій зеленіє і шелестить Іванів гай...»**).

Провідною навчально-виховною метою для розробки й проведення літературно-мистецького свята *«Енеїда»-фест* став значний потенціал художнього твору для національно-патріотичного, естетичного й морально-етичного виховання. Тож запрошуємо продовжити це літературно-мистецьке свято в ювілейний рік талановитого українського письменника І. Котляревського, презентуючи фольклорні елементи з його поеми *«Енеїда»* на уроках української літератури й позакласних заходах.

«ЕНЕЇДА»-ФЕСТ

Святкова зала прикрашена ілюстраціями до *«Енеїди»* І. Котляревського.

У центрі – виставка видань різних років поеми *«Енеїда»* І. Котляревського.

1 ведучий. Читає напам'ять вірш М. Вороного **«Іванові Котляревському»**.

Був один такий час: на важких терезах
Вже хиталася доля України,
А вона, наша ненька, стояла в сльозах
В сподіванню страшної хвилини...
Ніч і тиша сумна присипляла усіх,
Навіть тих, хто і в бою не гнувся...
Коли раптом веселий, зневажливий сміх
Серед мертвої тиші почувся!
І зирнулися всі у питання німим:
Хто б посмів так одважно сміятись,
Коли звикли усі, щоб не вдарив той грим,
І від власної тіни ховатись?
Ще ж у пам'яті свіжа подія була,
Як в неволі сконав Калнишевський!
Хто ж сваволець, що має одвагу орла?
То сміявся Іван Котляревський!

2 ведучий. Продовжує.

Він співав і сміявся. І голос його
То лунав соловейковим співом,
То нараз затихав, – і він замість того
Реготався, охоплений гнівом.
Він не плакав, бо серцем прозрів, що народ
Відпочивши від бур лихоліття,
Зрозуміє причини колишніх пригод
І завдання нового століття.
День на дворі! Нас кличе новий наш гетьман,
Не гетьман польовий, а культурний, –
Тим гетьманом у нас тепер батько Іван,
Що вказав нам шлях літературний!
Він між нами тепер. Він зібрав нас усіх.
Хто ж на поклик його не озветься?!
З-поза довгих ста літ чи ви чуєте сміх?
То Іван Котляревський сміється!

1 учень. *«Енеїда»* Котляревського з'явилась в епоху, коли історичні обставини поставили під знак питання даліше майбутнє української мови, а також і всієї української культури. Бути чи не бути українському народові, який втратив останні рештки автономії, який перетворився в малій своїй частині в «малоросійське дворянство», а в більшій – у кріпаків і все сильніше відчував соціальний і національний гніт царського уряду? Бути! – відповіла на це запитання поема Котляревського (Олександр Білецький).

2 учень. *«Енеїдою»* він зробив справжнє чудо. Показав своїм і чужим, що українською мовою можна написати не лиш журливу пісеньку про нещасливу любов козака і дівчини, але й великий, епохальний твір, привчив і своїх, і чужих читати по-українськи й любоватися запашними чарами пригнобленої «хахляцької» мови і пригноблених наших і чужих панів та достойників,

мов у дзеркалі побачити свої обличчя, почути великі гріхи супроти українського народу» (Богдан Лепкий).

3 учень. «Художню українську літературу починають зазвичай з «Енеїди» Котляревського. У цьому творі... вперше відтворені враження рідної дійсності, чим і пояснюється невмируща до нині популярність серед українців... Майстерність й легкість вірша, властивий українцям гумор, комізм становища класичних героїв, ледь вловимий меланхолійний сумний тон у згадках про історичні долі батьківщини, прекрасна мова – все це прийшлося до душі українській спільноті, приємно тішило й будило втрачені мрії минулого» (Павло Грабовський).

Перегляд буктрейлера за текстом поеми «Енеїда» І. Котляревського.

1. «Еней був парубок моторний»

Муза 1. Еней був парубок моторний

І хлопець хотів куди козак,
Удався на все зле проворний,
Завзятіший од всіх бурлак.
Но греки, як спаливши Трою,
Зробили з неї скирту гною,
Він, взявши торбу, тягу дав;
Забравши деяких троянців,
Осмалених, як гиря, ланців,
П'ятами з Трої наживав.
Він, швидко поробивши човни,
На синє море попускав,
Троянців насажавши повні,
І куди очі почухрав.

Муза 2. Еней збудує сильне царство
І заведе своє там панство;
Не малий буде він панок.
На панщину ввесь світ погонить,
Багацько хлопців там наплодить
І всім їм буде ватажок.

Інсценізація уривка з «Енеїди» І. Котляревського. Зустріч Дідони з троянцями й Енеєм.

2. «Тут їли рознії потрави, і все з полив'яних мисок»

Муза 1. Тут їли рознії потрави,
І все з полив'яних мисок,
І самі гарнії приправи
З нових кленових тарілок:
Свинячу голову до хрінчу
І локшину на перемяну,
Потім з підлевою їндик;
На закуску куліш і кашу,
Лемішку, зубці, пугрю, квашу
І з маком медовий шулик.

Муза 2. І кубками пили слив'янку,
Мед, пиво, брагу, сирівець,
Горілку просту і калганку,
Купивсь для духу яловець.

Демонстрація українських страв, які згадуються в «Енеїді» І. Котляревського.

3. «Наша дума, наша пісня – справджені надії!»

1 учень. «І ось з'являється людина, з'являється талант – жива душа народна – і, як міст через безодню, перекидає веселку поезії і єднає обидва береги. Він бере з-під сільської стріхи пісню народну і переносить її на той бік – і бринять у душі інтелігента живі струни. З пелюшок середньовічної містерії розкриває він реальну драму і силою свого таланту, своєю незвичайною на той час людяністю одкриває очі панові й показує йому, що й під грубою свитою б'ється людське серце. І ожив той чарівник слова, організм народний: зміцнилось коріння, знову зацвіли квіти, зацвіли і не зів'януть» (Михайло Коцюбинський).

Муза 1. А вітри ззаду все трубили

В потилицю його човнам,
Що мчалися зо всієї сили
По чорним пінявим водам.
Гребці і весла положили,
Та сидя люлечки курили
І кургикали пісеньок:
Козацьких, гарних, запорозьких,
А які знали, то московських
Вигадовали бріденьок.

Муза 2. Про Сагайдачного співали,
Либонь співали і про Січ,
Як в пікінери набирали,
Як мандровав козак всю ніч;
Полтавську славили Шведчину,
І неня як свою дитину
З двора провадила в поход...
Виконання українських народних пісень.

4. «Кругом дівчата танцювали в дробушках, в чоботах, в свитках»

1 ведучий. Персонажі І. Котляревського розважаються різними танцями.

2 ведучий. З народних згадуються «горлиця», «зуб», «санжарівка».

1 ведучий. А ще «гоцак» (тропак) і «гайдук», «журавель» і «дудочка», «метелиця».

2 ведучий. А виконуються танці переважно в супроводі національних музичних інструментів: бандури, сопілки, дудки.

Муза 1. Бандура горлиці бриньчала,
Сопілка зуба затинала,
А дудка грала по балках;
Санжарівки на скрипці грали,
Кругом дівчата танцювали
В дробушках, в чоботах, в свитках.

Виконання українських народних танців. «Санжарівка».

Муза 2. Сестру Дидона мала Ганну,
Навсправжки дівку хоть куди,
Проворну, чепурну і гарну;
Приходила і ся сюди
В червоній юпочі баєвій,
В запасі гарній фаналевій,
В стьожках, в намисті і ковтках;
Тут танцювала викрутасом,
І пред Енеєм вихилясом
Під дудку біла третяка.

5. «Взяла очіпок грезетовий і кунтуш з усами люстровий»

Презентація українського народного одягу, згаданого в «Енеїді» І. Котляревського.

6. «Тут всяку всячину іграли, хто як і в віщо захотів»

1 ведучий. Народна культура представлена в поемі І. Котляревського різноманітними іграми.

2 ведучий. Грали «в свинки», «у панаса», «в хрещика», «в горюдуба», «у ворона», «в тісної баби», «в паці».

Муза 1. Дідона вигадала грище,
Еней щоб веселіший був,
І щоб вертівся з нею ближче,
І лиха щоб свого забув:
Собі очіці зав'язала
І у панаса грати стала,
Енея б тільки уловить...

Муза 2. Тут всяку всячину іграли,
Хто як і в віщо захотів,
Тут інші журавля скакали,
А хто од дудочки потів.
І в хрещика, і в горюдуба,
Не раз доходило до чуба,
Як загулялися в джугута;
В хлюста, в пари, в візка іграли
І дамки по столу совали;
Чорт мав порожнього кута.

1 ведучий. Троянці залюбки шукають розваг на народних «вечорницях», «досвітках».

2 ведучий. Дійство «вечорниць» із різними забавами, іграми, співами, ворожінням змальовано І. Котляревським під час Енеєвої подорожі.

Муза 1. Тоді-то в пеклі в е ч о р н и ц і
Лучились, бачиш, як на те,
Були дівки та молодіці
І там робили не пусте:
У в о р о н а собі іграли,
Весільних пісеньок співали,
Співали тут і колядок;
Палили клоччя, ворожили,
По спині лецатами били,
Загадовали загадок.

Інсценізація народної гри. Відгадування народних загадок.

7. «Де общее добро в упадку, забудь отца, забудь і матку, лети повинность исправлять»

Муза 1. У главной башти на сторожі
Стояли Евріал і Низ;
Хоть молоді були, та гожі
І кріпкі, храбрі, як харциз.
В них кров текла хоть не троянська,
Якась чужая – бусурманська,
Та в службі вірні козаки.
Для бою їх спіткав прасунок.
Пішли к Енею на вербунок;
Були ж обидва земляки.

Інсценізація уривка з «Енеїди» І. Котляревського. Діалог Низа та Евріала.

Муза 2. Так наші смілі вояки
Тут мовча проливали кров;
Од ней краснілися, мов раки,
За честь і к князю за любов.
Любов к отчизні де героїть,
Там сила вража не устоїть,
Там груди сильніша од гармат,
Там жизнь – алтин, а смерть – копійка,
Там лицар – всякий парубійка,
Козак там чортові не брат.

8. «В Полтаві тихій зеленіє і шелестить Іванів гай...»

1 ведучий. В Полтаві тихій зеленіє
І шелестить Іванів гай.
Ти, наша пісне, наша мріє,
Це пам'ятай, не забувай!

2 ведучий. Не забувай того, хто сміло,
Із ясним сміхом розбудив
І розгорнув ширококрило
Понад землею рідний спів.

1 ведучий. З латинської дзвінкої міді
Він наше срібло виливав...
Ну хто б у римській Енеїді
Хоролу й Ворскли не пізнав? (Максим Рильський)
Демонстрація краєвидів Полтави.

Муза 1. Латин по царському звичаю
Енею дари одрядив:

Лубенського шмат короваю,
Корито опішнянських слив.

Муза 2. Горіхів київських смажених,
Полтавських пундиків пряжених
І гусячих п'ять кіп яєць;
Рогатого скота з Лип'янки,
Сивухи відер з п'ять Будянки,
Сто решетилівських овець.

1 ведучий. Одинадцять років і дев'ять місяців І. Котляревський перебував на військовій службі, починаючи з 1796 р. У складі Сіверського полку в 1806–1807 рр. брав участь у Російсько-турецькій війні 1806–1812 рр.

2 ведучий. На військовій службі І. Котляревський показав себе хоробрим вояком і за заслуги

під час безкровного взяття турецької фортеці Бендери (у листопаді 1806 р.) та в битві за Ізмаїл був рекомендований до відзнак.

1 ведучий. У серпні 1812 р., на початку війни з Наполеоном, І. Котляревський за дорученням генерал-губернатора Лобанова-Ростовського достроково сформував Полтавський 5-й кінний полк із козаків Хорольського, Кременчуцького та Миргородського повітів.

Муза 1. О музо, панночко Парнаська!
Спустиись до мене на часок;
Нехай твоя научить ласка,
Нехай твій шепчесть голосок,
Латинь к війні як знаряджалась,
Як армія їх набиралась,
Який порядок в війську був;
Всі опиши мундири, зброю
І казку мні скажи такую,
Якої ще ніхто не чув.

Муза 2. Так вічної пам'яті бувало
У нас в Гетьманичині колись,
Так просто військо шикovalo,
Не знавши: стій, не шевелись;
Так славнії полки козацькі
Лубенський, Гадяцький, Полтавський
В шапках, було, як мак цвітуть.
Як грянуть, сотнями ударять,
Перед себе списи наставлять,
То мов міплюю все метуть.

Завершальна частина

1 учень. «Устами Котляревського заговорив український народ. Почувся голос народу, який має свою героїчну історію, свою національну гідність, який виявляє свою незламність і нескореність, незважаючи на найтяжчі випробування» (Свген Шаблійовський).

2 учень. «Іван Петрович Котляревський належить до тих довгожителів планети, які разом із витворами свого духу впевнено переступають рубежі сторіч, далеко йдуть за межі їм відміряного часу» (Олесь Гончар).

1 ведучий.

Так Котляревський у щасливий час
Українським словом розпочав співати,
І спів той виглядав на жарт не раз.
Та був у нім завдаток сил багатий,
І огник, ним засвічений, не згас,
А розгорівсь, щоб всіх нас ogrівати («Котляревський» Іван Франко).

2 ведучий.

...тільки слава
Сонцем засіяла.
Не вмере кобзар, бо навіки
Його привітала.
Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть! («На вічну пам'ять Котляревському» Тарас Шевченко).

УВАГА, ПЕРЕДПЛАТА!

ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Науково-методичний журнал

У виданні публікуються офіційні інформаційні матеріали МОН України, висвітлюються сучасні методичні тенденції, а також досвід провідних науковців і вчителів, нові технології вивчення іноземних мов, пропонуються розробки уроків, сценарії позаурочних заходів

ВИХОДИТЬ 6 РАЗІВ НА РІК

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 68831

